

Grammatica menu

augustus 2026 – versie 2

In dit document een gestructureerde indeling van de Latijnse grammaticale onderwerpen.

Dat is geen doel – elk grammaticaboek heeft zo’n indeling – maar een middel om in een gedetailleerde opsomming aan te kunnen geven welke onderwerpen voor leerlingen nuttig kunnen zijn.

Die “nuttigheid” wordt op vijf niveaus vastgesteld, waarbij het middelste niveau, “basis”, overeenkomt met de eindexamenstof. Daaronder zitten twee niveaus voor leerlingen die te laat ontdekken dat ze een achterstand hebben (“minimaal”) en voor leerlingen met een beperkte achterstand maar die menen dat je ook weer niet alles moet willen weten (“basis-min”). Gelukkig zijn er ook leerlingen die graag wel alles willen weten (“basis-plus”). Voor de volledigheid is er dan een vijfde niveau (“volledig”) voor een klein aantal onderwerp waar we zelfs de ijverige leerlingen niet mee willen lastigvallen.

De doelgroep is daarmee de leerling in de bovenbouw.

1 Inleiding en overzicht

Het doel van het grammatica menu is om een selectie te kunnen maken van die onderwerpen die je wilt opfrissen en oefenen.

De kennis die voor het examen is vereist¹, is hieronder in twintig blokken ingedeeld.

Op de volgende bladzijden is de indeling verder uitgewerkt in deelonderwerpen.

Op bladzijde 6 begin dan een overzicht dat de inhoud van iedere deelonderwerp opsomt.

Het menu is opgebouwd uit tien grammatica (“G”) onderwerpen binnen de vormleer (G01 t/m G10) en eveneens tien onderwerpen op het gebied van de zinsbouw (G11 t/m G20). Het schema staat hieronder. De groep G01, Algemeen, zal ook wat onderwerpen hebben die zowel de vormleer als de zinsbouw raken.

Vormleer

G01	Algemeen
G02	Zelfstandige naamwoorden
G03	Bijvoeglijke naamwoorden
G04	Voornaamwoorden
G05	Werkwoorden
G06	Bijwoorden
G07	Voegwoorden
G08	Voorzetsels
G09	Telwoorden
G10	Overig

Zinsbouw

G11	Zinsstructuur
G12	Zinsdelen met een infinitivus
G13	Zinsdelen met een participium
G14	Zinsdelen met een gerundivum of gerundium
G15	Hoofd- en bijzinnen
G16	Tijden in hoofd- en bijzinnen
G17	Wijzen in hoofdzinnen
G18	Wijzen in bijzinnen
G19	Teksten
G20	Overig

¹ Zie: Latijnse taal en cultuur VWO, Syllabus Centraal Examen 2025, versie 2, juli 2023.

2 Indeling in deelonderwerpen

Elk onderwerp uit het schema hierboven is onderverdeeld in een aantal deelonderwerpen. Deze zijn genummerd zoals te zien is in de eerste kolom van het schema hieronder.

code	onderwerp		
	VORMLEER	De woorden	
G01.01	structuur van de vormleer		
G01.02	begrippen		
G02.01	zelfstandige naamwoorden	algemeen	
G02.02		rijtjes	a-stammen
G02.03			o-stammen
G02.04			medeklinker stammen
G02.05			e-stammen
G02.06			u-stammen
G02.07			Griekse uitgangen
G02.08		geslachtsregels	
G03.01	bijvoeglijke naamwoorden	algemeen	
G03.02		rijtjes	groep 1/2
G03.03			groep 3
G03.04		trappen v. vergelijking	algemeen
G03.05			regelmatige vorming
G03.06			onregelmatige vorming
G03.07			verbuiging (rijtjes)
G03.08		adiectiva correlativa	
G04.01	voornaamwoorden	algemeen	
G04.02		begrippen	
G04.03		rijtjes	persoonlijke voornaamwoorden
G04.04			bezittelijke voornaamwoorden
G04.05			aanwijzende voornaamwoorden
G04.06			betrekkelijke voornaamwoorden
G04.07			vragende voornaamwoorden
G04.08			onbepaalde voornaamwoorden
G04.09		bijvoeglijke naamwoorden als voornaamwoord	
G05.01	werkwoorden	algemeen	
G05.02		begrippen	
G05.03		rijtjes	a-stammen
G05.04			e-stammen
G05.05			medeklinker stammen
G05.06			i-stammen
G05.07			gemengde stammen
G05.08			onregelmatige werkwoorden
G05.09			infinitivus en imperativus
G05.10		deponentia en semi-deponentia	
G05.11		onvolledige werkwoorden	
G05.12		verkorte vormen	
G05.13		verbuiging participia en gerundivum, gerundium	
G05.14		onregelmatig stamtijden	
G05.15		bijzondere vormen	
G06.01	bijwoorden	algemeen	
G06.02		comparativus en superlativus	

G06.03		classificatie van bijwoorden	
G06.04		adverbia correlativa	
G06.05		ut als bijwoord	
G07.01	voegwoorden	algemeen	
G07.02		classificatie van voegwoorden	
G07.03		ut als voegwoord	
G07.04		cum als voegwoord	
G08.01	voorzetsels	algemeen	
G08.02		met accusativus	
G08.03		met ablativus	
G08.04		met genitivus	
G08.05		voorvoegsels	
G09.01	telwoorden	algemeen	
G09.02		hoofd- en rangtelwoorden	
G09.03		distributiva	
G09.04		adverbialia	
G09.05		bijzondere combinaties	
G09.06		voorbeelden	
G10.01	overig	kalender	
G10.02		maten en gewichten	
G10.03		spelling en uitspraak	
	ZINSBOUW	<i>De zin</i>	
G11.01	zinsstructuur	algemeen	
G11.02		zinsdelen	
G11.03		zinsdelen binnen zinsdelen	
G11.04		tekstverband	
G11.05		rol van de naamvallen	nominativus
G11.06			genitivus
G11.07			dativus
G11.08			accusativus
G11.09			ablativus
G12.01	zinsdelen met een ...	infinitivus	op zichzelf staande infinitivus
G12.02			ACI
G12.03			NCI
G13.01		participium	algemeen
G13.02			bijvoeglijk en zelfstandig gebruik
G13.03			predicatief gebruik
G13.04			dominant gebruik
G13.05			ablativus absolutus
G13.06			ACP
G14.01		gerundivum of gerundium	algemeen
G14.02			attributief gerundivum
G14.03			gerundivum van verplichting
G14.04			predicatief gerundivum
G14.05			gerundivum constructie
G14.06			gerundium
G15.01		hoofd- en bijzinnen	algemeen
G15.02			directe en afhankelijke vraag
G15.03			directe rede en indirecte rede
G15.04			betrekkelijke bijzin
G15.05			bijwoordelijke bijzin

G15.06		voorwaardelijke zinnen	
G16.01	tijden	plaatsing in de tijd	
G16.02		vertel perspectief	
G16.03		handelingsaspect	
G16.04		tijd in een bijzin	
G17.01	wijzen	algemeen	
G17.02		in hoofdzinnen	in mededelende hoofdzinnen
G17.03			in vragende hoofdzinnen
G17.04			in bevelende hoofdzinnen
G17.05		in niet-weglaatbare bijzinnen	bij bepaalde soorten werkwoorden
G17.06			in afhankelijke vraagzinnen
G17.07			in bijzinnen bij een onpersoonlijk gezegde
G17.08			in bijzinnen met quod
G18.01		samenvatting voegwoorden in bijzinnen	
G18.02		in weglaatbare bijwoordelijke bijzinnen	in finale bijzinnen
G18.03			in consecutieve bijzinnen
G18.04			in temporele bijzinnen
G18.05			in causale bijzinnen
G18.06			in concessieve bijzinnen
G18.07			in de proviso bijzinnen
G18.08			in comparatieve bijzinnen
G18.09		met een indicativus of coniunctivus	in zinnen met antequam e.a.
G18.10			in zinnen met dum e.a.
G18.11			in zinnen met quod en quia
G18.12			in zinnen met si en nisi
G18.13		in betrekkelijke bijzinnen (indicativus/coniunctivus)	
G19.01	teksten	samenhang	
G19.02		stijlmiddelen	
G19.03		vertelstijlen	
G19.04		argumenteren	
G19.05		metriek	
	<u>overig</u>		
G20.01	vertalen		
G10.04		prosodie	
G10.05		stijlmiddelen	

3 Onderwerpen en niveau per deelonderwerp

In dit overzicht is voor elk deelonderwerp aangegeven welke detail onderwerpen ertoe behoren. Ook is het deelonderwerp uitgesplitst in vijf niveaus: Minimaal, B⁻, B, B⁺ en Volledig. Elke hoger niveau veronderstelt dat ook de lagere niveaus worden geleerd. Dus niveau B(asis) houdt alle onderwerpen in van B zelf en van B⁻ en M. Niveau B omvat de examenstof.

De niveaus zijn:

M Minimaal

Het kan zijn dat de kennisachterstand erg groot is of er beperkingen zijn in het leervermogen om die achterstand significant in te halen. In dat geval kan je met de kennis op dit niveau eenvoudige woorden en structuren herkennen. Met alleen de kennis van dit niveau is de kans op een voldoende voor het vertalen van een tekst klein.

B⁻ Basis-min

De kennis op dit niveau voorziet in een beperkte kennis waarmee de meeste woorden en structuren kunnen worden herkend. Minder vaak voorkomende verbuigingen, vervoegingen en zinsstructuren zijn weggelaten. Dit niveau kan gebruikt worden als opstap naar het Basis niveau (zie hieronder). Als de kennis op dit niveau paraat is en toegepast kan worden, heb je – met voldoende woordkennis, vertaaltechniek en tekstanalyse vaardigheden - een goede kans op een krappe voldoende.

B Basis

Dit is de kennis die je moet hebben volgens de examenrichtlijn. Vanzelfsprekend zou dit niveau voldoende moeten zijn – uiteraard naast woordkennis, vertaaltechniek en tekstanalyse vaardigheden – om een nette voldoende te kunnen scoren.

B⁺ Basis-plus

Op dit niveau wordt met name verdieping geboden zoals overzicht in grammaticale structuren. Het oefenmateriaal zal meer de bijzondere en verwarrende situaties opzoeken. Met dit niveau kun je boven de materie uitstijgen en je zelfvertrouwen verbeteren.

V Volledig

Hier zijn een aantal begrippen en onderwerpen in opgenomen die in het algemeen niet in de schoolgrammatica's te vinden zijn. Deze categorie is slechts voor de volledigheid opgenomen in het menu. Er zal geen leer- en oefenmateriaal worden aangeboden voor deze onderwerpen. Het heeft geen zin om voor het examen deze stof te beheersen. Mocht er in een examentekst iets uit dit niveau voorkomen, dan wordt dat voor je vertaald in de annotaties.

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
G01.01	structuur van de vormleer				x		- aard van de woordsoorten - vergelijking met de Nederlandse grammatica - overzicht terminologie	
G01.02	begrippen			x			- woordsoorten: naamwoorden, werkwoorden, partikels - flectie, verbuiging (declaratie), vervoeging (conjugatie) - niet verbuigbaar (indeclinabel) - naamwoorden: naamvallen, geslacht, getal - werkwoorden: persoon, getal, tijd, wijze, geslacht - congruentie - opzoeken in het woordenboek	p. 9, 10 p. 33
	Zelfstandige naamwoorden							
G02.01	algemeen	x					- De vijf verbuigingsgroepen - De vijf naamvallen en de vocativus - Het getal: enkelvoud en meervoud - Het geslacht: m, vr en onz	p. 10
G02.02	a-stammen	x					rijtje van rosa	p. 11
G02.03	o-stammen	x					rijtjes van dominus en bellum	p. 11
			x				- woorden die de e behouden (puer) - woorden die de e kwijtraken (liber)	p. 11
				x			het woord vir	
G02.04	medeklinker stammen	x					rijtjes van rex en nomen	p. 11
			x				rijtje mare	p. 11
				x			- vis versus vir - bijzondere verbuiging van Iupiter - bijzondere verbuiging van domus - de locativi domi en Romae - gemengde i-stammen: urbs (urbe, urbium) - vocativus	p. 12
					x		onderscheid tussen de verschillende medeklinker stammen	
						x	begrip gemengde i-stammen (urbs: urbe, urbium)	
G02.05	u-stammen			x			rijtje van portus	p. 11
G02.06	e-stammen		x				rijtje van res	p. 11
G02.07	Griekse uitgangen ²					x	1^{ste} verbuigingsgroep rijtjes (vr.): Electra, Andromache 1^{ste} verbuigingsgroep rijtjes (m.): Aeneas, Anchises 2^e verbuigingsgroep rijtjes (m./n.): mythos, Athōs, Ilion 3^e verbuigingsgroep rijtjes (m./v.): hērōs, lampas	-
G02.08	Geslachtsregels	x					- groep 1 a-stam: -a - groep 2 o-stam: -us, -um	p. 10
			x				- groep 2 o-stam: -er - groep 3 medeklinkerstam: -io, -men	
				x			- groep 3 medeklinkerstam: -io, -x, -us - groep 4 u-stam (-us) - groep 5 e-stam (-es) - enkele uitzonderingen (domus, manus)	
	Bijvoeglijke naamwoorden							
G03.01	algemeen		x				- groepen: 1/2 en 3. - congruentie	p.13/14
				x			- zelfstandig gebruik - predicatief gebruik (dubbel verbonden) - dominant vertalen (summus mons)	
					x		- onderverdeling groep 3 (1, 2 en 3 uitgangen) - naamwoordelijk deel van het gezegde	
G03.02	groep 1/2	x					rijtjes groep 1/2: altus	p.13
				x			rijtjes groep 1/2: miser, pulcher	
G03.03	groep 3			x			- rijtjes groep 3: - audax (1 uitgang)	p.13

² Rijtjes van de 3^e declinatie moeten nog verder uitgewerkt worden.

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
							- o fortis (2 uitgangen) - o acer (3 uitgangen)	
G03.04	trappen van vergelijking	algemeen		x			• drie trappen (positivus, comparativus, superlativus; Ned. termen) • vertaling comparativus met <i>nogal of te</i> • comparativus met quam, met abl. comparationis • vertaling superlativus met <i>zeer</i> • vertaling superlativus met quam • vorming • het woordje plus	p. 15/16
G03.05		regelmatige vorming	x				• groep 1/2 (altus, pulcher, miser) • groep 3	p. 15
G03.06		onregelmatige vorming			x		• bonus, malus • magnus, parvus • nullus, multi	p. 15
G03.07		verbuiging			x		• rijtjes comparativus (volgens groep 3 met 2 uitgangen) • rijtjes superlativus (volgens groep 1/2)	p. 15
G03.08	adiectiva correlativa					x	• quantus, tantus, ... • qualis, talis, ... • quot, tot, ... • combinaties zoals tantus ... quantus ... enz.	p. 16
	<u>Voornaamwoorden</u>							
G04.01	algemeen					x	• aard van een voornaamwoord • indeling in soorten	
G04.02	begrippen					x	• zelfstandig en attributief (bijvoeglijk) gebruik • wederkerend en niet-wederkerend (reflexief, niet-reflexief) • antecedent, ingesloten antecedent • relatieve aansluiting • relatieve aansluiting door een bijzin met voegwoord (bijv. cum) • vooropgeplaatste bijzin	p. 18-28
G04.03	persoonlijke voornaamwoorden			x			• rijtjes ego, tu • is/ea/id als 3^e persoon niet-wederkerend • rijtje se (wederkerend)	p. 18
						x	• bezittelijk voornaamwoord als genitivus objectivus	p. 19
G04.04	bezittelijke voornaamwoorden		x				• rijtjes meus, tuus • rijtjes noster, vester	p. 19
					x		• rijtje suus (wederkerend) • gebruik eius (niet-wederkerend)	
G04.05	aanwijzende voornaamwoorden		x				• rijtjes hic • rijtjes is	p. 20-23
				x			• rijtjes ille, iste • rijtjes ipse, idem	
					x		• bijzondere betekenis ille en iste • gebruik is/ea/id als persoonlijk vnv. (niet-wederkerend)	
G04.06	betrekkelijke voornaamwoorden			x			• rijtjes qui	p. 24
G04.07	vragende voornaamwoorden			x			• rijtjes quis/quid (zelfstandig) • rijtjes qui/quae/quod (bijvoeglijk)	p. 24-25
					x		• herkennen van zelfstandig en bijvoeglijk gebruik (congruentie)	
G04.08	onbepaalde voornaamwoorden			x			• rijtjes aliquis/aliquid (zelfstandig) en aliqui/aliqua/aliquod (bijvoeglijk) • rijtjes quisque/quisque (zelfstandig) en quique/quaque/quodque (bijvoeglijk)	p. 26-27
					x		• rijtjes nemo, nihil • wegvallen van ali-	
						x	• andere onbepaalde voornaamwoorden, zoals - o quisquam, quispiam, quidam - o quivis, quilibet - o quicumque - o ecquis, numquis, quisquis, unusquisque	
G04.09	bijvoeglijke naamwoorden als voornaamwoord				x		• ullus, nullus, solus, totus, alius, unus • uter, uterque, neuter, alter • samenstellingen (zoals alius ... alius ...)	p. 27-28

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
							• rijtjes (verbuigingen)	
	<u>werkwoorden</u>							
G05.01	algemeen			x			• verbuiging (conjugatie) • groepen: a-stam, e-stam, medeklinker-stam, i-stam, gemengde stam • regelmatig, onregelmatig, onvolledig (defect)	p. 33-35
G05.02	begrippen		x				• stam, uitgang • deponens, semi-deponens • persoon, getal • geslacht (genus): actief, passief, passief-reflexief • tijd (tempus) : heden, verleden, toekomst, praesens, imperfectum, futurum, perfectum, plusquamperfectum, futurum exactum • wijs (modus): indicativus, coniunctivus, imperativus, infinitivus • participium: praesentis, perfecti, futuri, gerundivum	p. 33-35
				x			• gerundium • overzicht Latijnse en Nederlandse namen (zoals praesens = tegenwoordige tijd) • stamtijden: praesensstam, perfectumstam, participium perfectum passief (ppp; niet: supinumstam) • regelmatige vorming van de perfecta en participium (supinum) stammen	
						x	• supinum • supinumstam bij stamtijden • periphrastische vervoeging (I: amaturus sum; II: amandus sum)	
G05.03	a-stammen	x	x	x			• rijtjes voco	p. 36-37
G05.04	e-stammen	x	x	x			• rijtjes deleo	p. 36-37
G05.05	medeklinker stammen	x	x	x			• rijtjes mitto	p. 38
G05.06	i-stammen	x	x	x			• rijtjes audio	p. 39
G05.07	gemengde stammen	x	x	x			• rijtjes capio	p. 40
G05.08	infinitivus en imperativus			x			• infinitivus: praesens act/pas, futurum act, perfectum act/pas • imperativus: activus (prijs, prijst)	p. 36 e.v.
						x	• infinitivus: futuri passivi • imperativus: futuri (type laudato), passivi (word geprezen)	
G05.09	onregelmatige werkwoorden	x					• rijtjes esse, posse	p. 42
			x				• rijtjes ire, ferre • rijtjes velle, nolle, malle	
				x			• rijtje fieri	
G05.10	deponentia en semi-deponentia		x				• rijtjes hortor • semi-deponens: audeo, soleo	p. 41-42
G05.11	onvolledige werkwoorden			x			• odi, memini, coepi • ait, aiunt, inquit	p. 46
G05.12	verkorte vormen			x			• perfectum (-vi-) • plusquamperfectum (-ere)	
					x		• passieve 2 ^e persoon (-re)	
G05.13	vubuiging participia	x					• participium perfecti (ppp)	p. 53
			x				• participium praesentis (ppa) • participium futuri ("te zullen")	
G05.14	vubuiging gerundivum en gerundium			x			• gerundivum ("moetende worden") • gerundium ("het lopen")	p. 57
G05.15	onregelmatig stamtijden			x			• lijst met bekend veronderstelde stamtijden	
G05.16	bijzondere vormen			x			• dic, duc, fac, fer • onpersoonlijke werkwoordsvormen (zoals constat)	
	<u>bijwoorden</u>							
G06.01	algemeen			x			• onveranderlijk, partikel • rol in de zin • afleiding van adiectiva (-e, -ter; neutrum acc. -um; abl. -o) • verwarring uitgang -ius	p. 17

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
					x		• versteende uitdrukkingen (zoals postmodo, nihilominus) • adverbia correlativa; onderverdeling in interrogativa, relativa, relativa indefinita, demonstrativa en indefinita • indeling in van plaats (locaal), van tijd (temporeel) en overdrachtelijk, zoals van mate, omvang, frequentie enz. • gebruikt als voegwoorden (zoals ubi)	
G06.02	comparativus en superlativus		x				• comparativus: neutrum van het adjectief • superlativus: superlativus van het adjectief op -e	p. 17
G06.03	classificatie van bijwoorden				x		• op basis van betekenis	
G06.04	adverbia correlativa			x			Als losse woordjes. • ubi, hic, ... • unde, hinc, ... • quo, hoc, ... • qua, hac, ... • quando, tunc, ... • quotiens, totiens, ...	
					x		• de systematiek • adverbia correlativa • interrogativum, relativum, demonstrativum, indefinitivum	
G06.03	ut als bijwoord				x		• voorbeelden	
	<u>voegwoorden</u>							
G07.01	algemeen			x			• onveranderbaar, partikel • nevenschikkend, onderschikkend • rol in de zin • bijwoord als voegwoord (Nederlandse grammatica: voegwoordelijke bijwoorden)	p. 29-30
G07.02	classificatie van voegwoorden				x		• op basis van betekenis	
G07.03	ut als voegwoord ³	x					• alleen finaal: met coniunctivus in de betekenis van opdat, om te	
			x				• voorbeelden van alle betekenissen	
					x		• kunnen benoemen van de betekenissen (temporeel, finaal, ...)	
G07.04	cum als voegwoord ⁴	x					• alleen causaal: met coniunctivus in de betekenis van omdat	p. 113
			x				• voorbeelden van alle betekenissen • verwarring met voorzetsel	
	<u>voorzetsels</u>							
G08.01	algemeen			x			• onveranderbaar, partikel • rol in de zin • met accusativus of ablativus	p. 30
					x		• postpositie • oorspronkelijk bijwoorden	
G08.02	met accusativus			x			• overzicht • inclusief in en sub verbonden met of een accusativus of een ablativus	
G08.03	met ablativus			x			• overzicht • inclusief in en sub verbonden met of een accusativus of een ablativus	
G08.04	met genitivus				x		• overzicht	
G08.05	voorvoegsels				x		• overzicht	p. 117
	<u>telwoorden</u>							
G09.01	algemeen			x			• als bijvoeglijke naamwoorden: hoofdtelwoorden (cardinalia), rangtelwoorden (ordinalia) • sommige niet verbogen	p.28
					x		• indeling: als bijvoeglijke naamwoorden en als bijwoorden	

³ Hier is overlap met G18.

⁴ Hier is overlap met G18.

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
							- als bijvoeglijke naamwoorden: distributiva ("per twee") - als bijwoorden: adverbialia ("tweemaal")	
G09.02	hoofd- en rangtelwoorden			x			verbuiging van unus, duo en tres	p.28
					x		overzicht	
G09.03	distributiva				x		overzicht	
G09.04	adverbialia				x		overzicht	
G09.05	bijzondere combinaties					x	- breukgetallen (een derde = tertia pars; twee derde = duae partes; twee vierde = duae quartae) - veelvouden: simplex, duplex, ... - tijdsduren: biennis/biennium, bimestris, biduum - opdeling: binarius (uit twee delen bestaand)	
G09.06	voorbeelden					x	van grote getallen	
	<u>overige</u>							
G10.01	kalender					x		
G10.02	maten en gewichten					x		
G10.03	spelling en uitspraak					x	De kennis die nodig is bij het scanderen. - lange en korte klinkers (kwantiteit); tekens macron en breve - tweeklanken (diftong) - lang door positie - lange en korte a-klinkers in de rijtjes (mensă, mensā, nominā)	
						x	- klemtoonregels - uitspraak: "Nederlands", kerk en gereconstrueerd - gereconstrueerde uitspraak klinkers (kort, lang) en medeklinkers, tweeklanken	
	DE ZIN							
	<u>zinsstructuur</u>							
G11.01	algemeen					x	- zinstypen: mededelend (declaratief), vragend (interrogatief) en wenszinnen (volitief of imperatief) - illocutie - rol van een nominativus, dativus en accusativus (niet-weglaatbaar zinsdeel; argument) - rol van een genitivus (bijvoeglijke bepaling) - rol van een ablativus (bijwoordelijke bepaling)	
G11.02	kernzin					x	Dit gaat over de basisvorm van een zin. Voor complexere zinnen: zie hieronder bij "zinsdelen binnen zinsdelen". - gezegde, persoonsvorm, onpersoonlijke werkwoordsvormen (men ...) - essentiële zinsdelen die niet weggelaten kunnen worden (argumenten) en zinsdelen die wel weggelaten kunnen worden (satellieten) - werkwoorden met alleen een onderwerp (subject), met een onderwerp en een lijdend voorwerp (object), en met een onderwerp, lijdend voorwerp en een tweede object - meewerkend voorwerp - omzetting naar passieve vorm (object wordt subject) - koppelwerkwoord, naamwoordelijk deel v/h gezegde (predicaatsnomen)	
G11.03	woordgroepen					x	- zinsdelen binnen zinsdelen: woordgroepen, bijzinnen, bijstellingen, tussenwerpsels - ingebodde predicatie (zinsdeel dat zelf "zinachtig" is): op zinsniveau, van een nominale groep, dubbel verbonden (predicatief) - woordgroepen: hoofd, attribuut - hoofd- en bijzinnen en soorten bijzinnen: zie G15.	
G11.04	tekstverband					x	Zie ook G19.01. - tekstverband (coördinatie): voegwoorden en bijzinnen - nevenschikking (met nevenschikkende voegwoorden), opsomming (zonder voegwoorden; asyndeton),	

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
							onderschikking (met onderschikkende voegwoorden en bijzinnen)	
G11.05	nominativus	x					• onderwerp van de zin (subject)	p. 62
				x			• naamwoordelijk deel van het gezegde (predicaatsnomen)	
G11.06	genitivus	x					• te vertalen met “van”	p. 66
			x				• als bijvoeglijke bepaling - o van bezit (genitivus possessivus) - o als deel van (genitivus partitivus)	
				x			• met causa en gratia	
					x		• als bijvoeglijke bepaling - o als onderwerp van de handeling (genitivus subiectivus) - o als lijdend voorwerp van de handeling (genitivus obiectivus)	
G11.07	dativus					x	• als bijvoeglijke bepaling - o van eigenschap (genitivus qualitatis) - o van waarde (genitivus pretii) - o als uitleg (genitivus explicativus)	p. 64, 65
		x					• als meewerkend voorwerp (indirect object; dativus indirecti)	
				x			• bij bepaalde ... - o werkwoorden (zoals parco) - o bijvoeglijke naamwoorden (zoals par)	
G11.08	accusativus					x	• bezitter bij esse (dativus possessivus)	p. 63, 64
							• van doel (dativus finalis) (zoals odio esse)	
							• handelende persoon (dativus auctoris)	
					x		• als bijwoordelijke bepaling - o van belangstelling (dativus ethicus) - o van richting (dativus regionis)	
G11.09	ablatus	x					• als object: - o lijdend voorwerp in de zin - o bij een participium, infinitief of gerundium	p. 65, 66
							• in de ACI	
			x				• bij bepaalde ... - o werkwoorden (als tweede object = dubbel verbonden) - o voorzetsels (zoals ad)	
				x			• als bijwoordelijke bepaling - o van richting (accusativus regionis) - o van tijd (accusativus temporis) - o van afstand (accusativus spatii) (van betrekking (“wat betreft”) (accusativus respectus)	
G11.09	ablatus					x	• als bijwoordelijke bepaling o accusativus exclamationis	p. 65, 66
							• als object: - o lijdend voorwerp in de zin - o bij een participium, infinitief of gerundium	
			x				• in de ACI	
				x			• bij bepaalde ... - o werkwoorden (als tweede object = dubbel verbonden) - o voorzetsels (zoals ad)	
G11.09	ablatus						• als bijwoordelijke bepaling - o van richting (accusativus regionis) - o van tijd (accusativus temporis) - o van afstand (accusativus spatii) (van betrekking (“wat betreft”) (accusativus respectus)	p. 65, 66
							• als bijwoordelijke bepaling o accusativus exclamationis	
			x				• bij bepaalde ... - o werkwoorden (als tweede object = dubbel verbonden) - o voorzetsels (zoals cum)	
				x			• als bijwoordelijke bepaling: vanaf, door, met	
G11.09	ablatus						• als bijwoordelijke bepaling, meer uitgewerkt: - o van plaats (ablatus loci) - o van tijd (ablatus temporis) - o van middel (ablatus instrumenti) - o van reden (ablatus causae) - o van wijze (ablatus modi) - o van maat (ablatus mensurae) - o van verwijdering (ablatus separativus) - o van vergelijking (ablatus comparativus)	p. 65, 66
							• als bijwoordelijke bepaling, meer uitgewerkt: - o van plaats (ablatus loci) - o van tijd (ablatus temporis) - o van middel (ablatus instrumenti) - o van reden (ablatus causae) - o van wijze (ablatus modi) - o van maat (ablatus mensurae) - o van verwijdering (ablatus separativus) - o van vergelijking (ablatus comparativus)	
							• als bijwoordelijke bepaling: vanaf, door, met	
							• als bijwoordelijke bepaling, meer uitgewerkt: - o van plaats (ablatus loci) - o van tijd (ablatus temporis) - o van middel (ablatus instrumenti) - o van reden (ablatus causae) - o van wijze (ablatus modi) - o van maat (ablatus mensurae) - o van verwijdering (ablatus separativus) - o van vergelijking (ablatus comparativus)	
G11.09	ablatus					x	• van eigenschap (ablatus qualitatis)	p. 65, 66
							• van waarde (ablatus pretii)	
							• van beperking (ablatus limitationis/respectus)	
	<u>zinsdelen met een infinitivus</u>							

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
G12.01	op zichzelf staande infinitivus			x			• infinitivus als onderwerp (subject) • infinitivus als lijdend voorwerp (object; aanvullingsinfinitivus) • infinitivus als tweede lijdend voorwerp • infinitivus historicus (narratieve infinitivus)	
G12.02	ACI	x					• subjectsaccusativus • de ACI als geheel fungeert als object van de persoonsvorm • verschil met aanvullingsinfinitivus (dico eum venire = ACI / iubeo eum venire = ACI óf aanvullingsinfinitivus / iubet agros emi = ACI) • na verba sentiendi (zintuigelijke waarneming en geestelijke activiteit, zoals audio) • na verba declarandi (werkwoorden van mededeling, zoals dico) • na verba iucandi (werkwoorden die een mening of oordeel weergeven, zoals censeo) • na verba affectuum (werkwoorden die een gemoedstoestand weergeven, zoals gaudeo) • na verba voluntatis (werkwoorden die wil of onwil weergeven, zoals volo) • na est + predicaatsnomen (naamwoordelijk deel van het gezegde; zoals fama est, <i>het gerucht gaat</i>) • na een aantal onpersoonlijke uitdrukkingen (zoals apparet, <i>het is duidelijk</i>) • subjectsidentiteit (het onderwerp van de persoonsvorm en de subjectsaccusativus zijn gelijk): reflexief pronomen (Cassius se venturum ess pollicetur)	
G12.03	NCI			x			• passieve tegenhanger van de ACI (dicebant Caesarem appropinquare = ACI; Caesar appropinquare dicebatur = NCI) • de NCI als geheel fungeert als subject van de persoonsvorm • constructie met videtur als aanvullingsinfinitief (en geen NCI)	
	Zinsdelen met een participium							
G13.01	algemeen				x		• soorten participia: actief/passief, praesens/perfectum/futurum • participia van een deponens • missende vormen • gebruikswijzen: bijvoeglijk, zelfstandig gebruikt, predicatief, dominant • ACP • ablativus absolutus	
G13.02	bijvoeglijk en zelfstandig gebruik		x				• congruentie, rol in de woordgroep, zou weggelaten kunnen worden (zie ook dominant gebruik hieronder) • toevoegingen aan het participium • vertaalmogelijkheden • zelfstandig gebruikt	
G13.03	predicatief gebruik			x			• congruentie • predicatief of dubbelverbonden • vertaalmogelijkheden • vertaling met een bijzin: temporeel (toen), causaal (omdat), finaal (om te), concessief (hoewel) • andere woorden die ook predicatief gebruikt kunnen worden	
G13.04	dominant gebruik			x			• kan niet weggelaten worden • bij elke naamval mogelijk • bij voorzetsels ("ab urbe condita")	
G13.05	ablativus absolutus	x					• dominant gebruikt participium dat weggelaten kan worden • vertaalmogelijkheden • vertaling met een bijzin: temporeel (toen), causaal (omdat), concessief (hoewel), conditioneel (als) • toevoegingen aan het participium	

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
							• een ablativus absolutus met een bijvoeglijk naamwoord of zelfstandig naamwoord in plaats van een participium	
G13.06	ACP						• na werkwoorden die een zintuiglijke waarneming uitdrukken • komt weinig voor •	
	<u>zinsdelen met een gerundivum of gerundium</u>							
G14.01	algemeen			x			• gerundivum fungeert als bijvoeglijk naamwoord (groep 1-2) • gerundium fungeert als zelfstandig naamwoord (neutrum groep 2: "bellum") • gebruiksvormen gerundivum: attributief (net als een bijvoeglijk naamwoord), van verplichting (= naamwoordelijk deel van het gezegde bij esse; "moeten/kunnen"), predicatief (dubbel verbonden; "om te ..."), gerundivumconstructie • standaard vertaling gerundivum ("moetende ... worden") • standaard vertaling gerundium ("het <infinitivus>") • gerundivum en gerundium vervullen nooit de rol van onderwerp (subject) of lijdend voorwerp (object)	
G14.02	attributief gerundivum			x			• voorbeelden in verschillende naamvallen • gebruikt als verzelfstandigd bijvoeglijk naamwoord ("de dingen die ...")	
G14.03	gerundivum van verplichting		x				• is het naamwoordelijk deel van het gezegde bij esse • vertalen met moeten, niet mogen/kunnen (bij ontkenning) • is een passieve constructie (onderwerp zou lijdend voorwerp zijn in een actieve zin) • handelende persoon ("door ...") in de dativus (dativus auctoris) • constructie met "men" of "er" (onpersoonlijk gebruik)	
G14.04	predicatief gerundivum			x			• inclusief het aanvullingsgerundivum (dominant gebruik) • congruentie en dominant vertalen • wordt gebruikt met een bepaalde groep werkwoorden • predicatief (kan niet weggelaten worden) versus aanvullingsgerundivum (kan wel weggelaten worden)	
G14.05	gerundivumconstructie			x			• betekenis "moeten" is afgezwakt • voorbeelden met de naamvallen: genitivus, dativus, accusativus (+ ad), en ablativus	
G14.06	gerundium			x			• vervult de rol van een onzijdig zelfstandig naamwoord (faciendum: "het maken") • treedt op in de genitivus, dativus, accusativus en ablativus • dativus komt weinig voor • accusativus vrijwel alleen na een voorzetsel (meestal ad) • gerundium met object (komt niet of weinig voor; voorbeelden)	
	<u>hoofd- en bijzinnen</u>						<i>Deze categorie somt de verschillende mogelijke zinsvormen op. Het gebruik van de tijden en wijzen (met name de coniunctivus) volgt respectievelijk in de categoriën G16 en G17.</i>	
G15.01	algemeen				x		• relatie bijzin t.o.v. hoofdzin • vergelijking met het Nederlands • nevenschikking en onderschikking	
G15.02	directe en afhankelijke vraag			x			• directe vraag versus indirecte (of afhankelijke vraag) • vraagwoorden: ○ vragende voornaamwoorden (quis, quid) ○ vragende bijwoorden (ubi, cur) ○ vragende bijvoeglijke naamwoorden (quantus, qualis) • vraagzinnen met vraagpartikels ○ eenledige vraag ("wil je nu eten?")	p. 70

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
							- o tweeledige vraag ("wil je pannenkoeken of poffertjes?") - o meerledige vraag ("... of ... of ... of ...") • verwachte antwoord (ja, nee) • afhankelijke vraag wordt als indirecte rede gezien (Zie ook G18.14)	
					x		• ontkenningen (haud) • uitdrukkingen (zoals <i>haud scio</i>, <i>dubito</i>) • retorische vraag • uitdrukkingen voor ja en nee	
G15.03	directe rede en indirecte rede			x			• mededelende hoofdzin ("Hij zei dat ...") gebruikt een ACI (geen bijzin) • bijzinnen binnen de indirecte rede: - o indicativus als bijzin voor rekening van de schrijver spreker is: "Hij zei dat hij naar Tarente, <i>dat in het zuiden ligt</i>, ging." - o coniunctivus als bijzin voor rekening van de indirecte spreker is: "Hij zei dat hij wegging <i>omdat het tijd was</i>." • indirecte rede met een ACI ook na ... - o verba sentiendi ("Hij wist dat ...") - o verba declarandi ("Hij zei dat ...") • vraagzinnen: - o directe rede ("Hij vroeg: "Waar is het huis?") (directe vraag) - o indirecte rede ("Hij vroeg waar het huis was.") (afhankelijke vraag) (Zie ook G18.14) • retorische vraag: ACI in de indirecte rede	p. 76
G15.04	bijvoeglijke bijzin	x					• hoe te herkennen en voorbeelden • term: bijvoeglijke bijzin of betrekkelijke bijzin • betrekkelijke voornaamwoorden	
G15.05	bijwoordelijke bijzin		x				• hoe te herkennen en voorbeelden • van doel (finaal) • van gevolg (consecutief) • van tijd (temporeel) • van vergelijking (comperatief) • van oorzaak (causaal) • van toegeving (concessief) • de proviso ("zolang")	
G15.06	voorwaardelijke zinnen				x		• aard: hoofdzin is niet zelfstandig (bijzin kan niet weggelaten worden: "Ik kom, als het niet regent.") • hoe te herkennen en voorbeelden	
	<u>tijden in hoofd- en bijzinnen</u>							
G16.01	plaatsing in de tijd				x		• relatief (tijd ten opzichte van een elders in de zin of tekst gegeven moment), absoluut • relatief: voortijdigheid, gelijktijdigheid, natijdigheid • absoluut: heden, verleden, toekomst	
G16.02	vertel perspectief			x			• vertel-perfectum (verhaallijn) • imperfectum voor achtergrondinformatie • praesens historicum (narratief praesens)	
G16.03	handelingsaspect				x		• duratief (imperfect: handeling duurt voort) • voltooid (perfectief) • ingressief (beginnende handeling) • resultatief (beschrijft het resultaat) • conatief (beschrijft een poging; "de conatu"), zonder tijdsbesef (aoristisch; beschrijft een feit)	
G16.04	tijd in een bijzin			x			• tijd in de hoofdzin bepaalt tijd in de bijzin (consecutio temporis) - o in vraagzin • voor betrekkelijke bijzin, voor de bijwoordelijke bijzin	
	<u>wijzen in hoofdzinnen</u>							
G17.01	algemeen			x			• indicativus en coniunctivus; feitelijk en niet-feitelijk • imperativus • coniunctivus varianten: • potentialis • irrealis • dubitativus • adhortativus • optativus • concessivus	

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
G17.02	in mededelende hoofdzinnen			x			- indicativus voor feitelijke mededeling - coniunctivus: potentialis, irrealis	
G17.03	in vragende hoofdzinnen			x			- indicativus: feitelijke vraag - coniunctivus: dubitativus, heden/verleden	
G17.04	in bevelende hoofdzinnen				x		- imperativus: heden en toekomst (imp. futuri op -to of -tote) - coniunctivus: adhortativus, prohibitivus, optativus, concessivus	
G17.05	bij bepaalde soorten werkwoorden				x		- niet weglaatbare bijzin ("ik vraag om ...") - coniunctivus - bij werkwoorden van <i>verhinderen</i> ("ik verbied je om ...") (verba impediendi): ne/quominus + coniunctivus - bij werkwoorden van <i>vrees</i> ("ik ben bang dat ...") (verba timendi): ne + coniunctivus - meestal coniunctivus, soms ACI of infinitief - bij werkwoorden van <i>wilsuited</i> ("ik beveel je om ...") (verba postulandi et curandi): ut/ne + coniunctivus, soms ACI of aanvullingsinfinitief - soms coniunctivus of ACI met verschillende vertaling - bij werkwoorden van zowel <i>vaststelling</i> (constitutio = "ik stel vast dat ...") als <i>aanwijzingen</i> (constitutio = "ik besluit om ...") (verba sentiendi et declarandi): respectievelijk ACI en ut/ne + coniunctivus	
G17.06	in afhankelijke vraagzinnen			x			bijzinnen na werkwoorden van zeggen, vragen en weten: coniunctivus	
G17.07	in bijzinnen bij een onpersoonlijk gezegde				x		bij werkwoorden die in de ruime zin van het woord "gebeuren" uitdrukken (accidit, fit, restat, ...): ut + coniunctivus	
G17.08	in bijzinnen met quod				x		bij werkwoorden die een gemoedstoestand uitdrukken (verba affectuum): quod + indicativus	
	<u>wijzen in bijzinnen</u>						•	
G18.01	samenvatting voegwoorden in bijzinnen			x			- ut - cum - ne	
					x		- quin - quod - andere	
G18.02	in finale bijzinnen	x					ut, ne	p. 49
G18.03	in consecutieve bijzinnen			x			ut, ut non, quin	
G18.04	in temporele bijzinnen			x			- cum temporale + indicativus (wanneer) - cum historicum + coniunctivus (toen, nadat) - postquam + indicativus (nadat)	
G18.05	in causale bijzinnen	x					- quoniam + indicativus (aangezien) - cum + coniunctivus (omdat, daar)	
G18.06	in concessieve bijzinnen			x			- quamquam, etiam si + indicativus (ofschon) - quamvis + coniunctivus (hoe ... ook) - ut, licet + coniunctivus (ook al, gesteld dat) - cum + coniunctivus (heowel)	
G18.07	in de proviso bijzinnen				x		dum, modo + coniunctivus (mits, als maar)	
G18.08	in comparatieve bijzinnen				x		- sicut, ut + indicativus (zoals) - prout, ut + indicativus (naar gelang) - quasi, tamquam, velut si + coniunctivus (alsof)	
G18.09	in zinnen met antequam e.a.				x		- antequam + indicativus (feitelijk temporeel: voordat) - antequam + coniunctivus (niet-feitelijk temporeel: "voordat zij zich konden ...")	
G18.10	in zinnen met dum e.a.				x		- dum, quoa, donec + indicativus (feitelijk temporeel: zolang, terwijl) - dum, quoa, donec + coniunctivus (niet-feitelijk temporeel: totdat, opdat intussen)	
G18.11	in zinnen met quod en quia				x		quod, quia + indicativus (feitelijke oorzaak: omdat, gezien het feit dat)	

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
							quod, quia + coniunctivus (niet-feitelijke oorzaak, subjectieve reden: omdat naar men zegt, omdat + zou)	
G18.12	in zinnen met si en nisi			x			- dit zijn voorwaardelijke bijzinnen - realis (niet-feitelijk): indicativus - potentialis, irrealis (tegen-feitelijk): coniunctivus	
G18.13	in betrekkelijke bijzinnen			x			- de spreker in de hoofdzin ziet de handeling in de bijzin als feitelijk: indicativus - de spreker in de hoofdzin ziet de handeling in de bijzin niet als feitelijk: coniunctivus - o finaal - o causaal - o concessief - o consecutief - o efiniërend	p. 50
G18.14	in de indirecte rede			x			<i>Zie ook G15.03.</i> - in de indirecte rede wordt een coniunctivus gebruikt ... - o in een bijzin binnen de indirecte rede - o in een afhankelijke vraag	p. 76 p. 70
					x		- in de indirecte rede wordt ook een coniunctivus gebruikt ... - o bij een wens, aansporing of gebod in de hoofdzin ("Hij beval dat ...")	
G19.01	samenhang				x		- herhalen - verwijzen - signaalwoorden (primo, deinde, denique)	p. 75
						x	- coherentierelaties (toelichting, samenvatting, voorbereiding, tegenstelling) - context - relatieve aansluiting - connectoren: zie G11.04 - woordvolgorde - gebruik van de tijden (zie ook G16.02)	
G19.02	stijlmiddelen		x				De volgende stijlmiddelen: - alliteratie - anafora - chiasme - hyperbaton - personificatie - polysyndeton - tricolon	p. 91
				x			De volgende stijlmiddelen: - antithese - asyndeton - beeld - climax - eufemisme - hyppalage - hyperbool - litotes - metafoor - metonymia - paradox - parallelisme - pleonasme - retorische vraag - sententia - tautologie - vergelijking	
G19.03	vertelstijlen			x			De volgende narratologisch begrippen - alwetende verteller - dramatische ironie - prospectie - retrospectie - ringcompositie - vertelperspectief - verteltempo	p. 101
G19.04	argumenteren			x			De volgende argumentatie begrippen - a fortioriredenering - analogie - redenering - autoriteitsargument - fictieve uitspraak - sylogisme	p. 81
G19.05	metriek			x			- versregel, metriek, scanderen, voet, scanderen - stijlmiddelen: - dichterlijk meervoud - enjambement - versvoeten: dactylus, spondeus - dactylische hexameter - Homerische vergelijking - patronymicum	p. 86

		M	B ⁻	B	B ⁺	V		Studeo
							elegisch distichon, elisie	
					x		• cesuur pentameter, dactylische pentameter	
						x	• overige versvoeten en versmaten • synizesis (deinde < de-inde), syncope (vinclum < vinculum)	
G20	overig						• (nog leeg)	

4 Indeling in niveaus voor de werkwoordrijtjes.

Het overzicht hieronder geeft de verschillen aan tussen Minimaal, Basis⁻ (Basis-min) en Basis.

Basis-min omvat ook de rijtjes voor Minimaal.

Basis omvat alle rijtjes, dus ook de rijtjes Minimaal en Basis-min.

		ACTIEF		PASSIEF	
ONVOLTOOID		indicatief	coniunctief	indicatief	coniunctief
	tegenwoordig	<i>ik neem</i> Minimaal	<i>dat ik neem</i> Basis min	<i>ik word genomen</i> Minimaal	<i>dat ik word genomen</i> Basis
	verleden	<i>ik nam</i> Minimaal	<i>dat ik nam</i> Basis min	<i>ik werd genomen</i> Basis min	Basis
	toekomend	<i>ik zal nemen</i> Basis min		<i>ik zal worden genomen</i> Basis	
VOLTOOID		indicatief	coniunctief	indicatief	coniunctief
		<i>ik heb genomen</i> Minimaal	<i>dat ik heb genomen</i> Basis min	<i>ik ben genomen</i> Basis	<i>dat ik ben genomen</i> Basis
	verleden	<i>ik had genomen</i> Basis	<i>dat ik had genomen</i> Basis min	<i>ik was genomen</i> Basis	<i>dat ik was genomen</i> Basis
	toekomend	<i>ik zal genomen hebben</i> Basis		<i>ik zal genomen zijn</i> Basis	